stone paving was unearthed (area 10). The investigation recorded fragments of a 30– 35 cm thick cultural layer from the first half of the 16th century (area 8) and a 0.8–2.3 m thick horizon from the second half of the 17th century (area 10). Postholes and storage pits dating to the 15th – second half of the 17th century were discovered in the sterile soil. No finds were discovered in some of the structures and their dating was not determined, but it is possible to state that they appeared no later than the early 16th century.

A 2–2.6 m thick cultural layer, up to 3.5 m thick at the sites of structures, was recorded on the plot at T. Daugirdo St. 1. The investigation yielded 1685 15th–18th-century finds (Fig. 3).

Tauras Poška

Muitinės gatvė 2

2019 m. spalio – 2020 m. sausio mėnesiais atlikti detalieji tyrimai Muitinės g. 2 pastate Kaune. Pastatą rekonstruojant vieną Š korpuso palei Muitinės gatvę I aukšto patalpą buvo numatyta įgilinti iki 3,5–4 m ir joje įrengti laiptinę, liftą neįgaliųjų reikmėms ir pagalbines patalpas. Tyrinėtos patalpos vietoje rūsio nebuvo, todėl čia vykdyti detalieji tyrimai. 2019 m. lapkričio mėnesį taip pat vyko žvalgymai (7 m²) įvažiavime į Muitinės g. 2 Š kiemą kastos tranšėjos elektros kabeliui vietoje.

Kauno pranciškonų vienuolynas ir bažnyčia Nemuno pakrantėje pastatyti XV a. pradžioje. Manoma, kad LDK didysis kunigaikštis Vytautas Švč. Mergelės Marijos Dangun Ėmimo bažnyčią statė norėdamas atsidėkoti už išsigelbėjimą Vorsklos mūšyje. Vienuolyno pastatas ir kiti ūkiniai statiniai pastatyti į Š nuo bažnyčios – tarp Muitinės, V. Kuzmos gatvių ir Nemuno kranto. Kartu su bažnyčia jie sudarė vieningą aptvertą kompleksą. 1669 m. pastatai po sugriovimo atstatyti ir įgavo barokines formas. 1675 m. mūrinį vienuolyno namą, stovėjusį fasadu į bažnyčią, sudarė 3 dviaukščiai korpusai. Prancūzų kareivių buvo nuniokotas 1812 m., po to atstatytas. 1843 m. Kaunui tapus gubernijos centru, prireikė didesnių pastatų naujoms valdžios įstaigoms įkurdinti. 1847 m. buvo sumanyta buvusį pranciškonų vienuolyno pastatą pritaikyti gubernatoriaus rezidencijai. Todėl nuspręsta vienuolyno pastatą nugriauti ir panaudojus senas plytas bei akmenis pastatyti naują gubernatūrą. Kol buvo galvojama ir svarstoma, į buvusį pranciškonų vienuolyno pastatą įsikėlė įvairios įstaigos – 1846 m. Kauno miesto dūma ir kt. 1848 m. architektas T. Hemholcas pateikė naujos gubernatūros statybos bei kitų vienuolyno pastatų pritaikymo projektą ir sąmatą. Buvo sumanyta nugriovus vienuolyno pastatą ir dalį fligelio sumūryti naują dviaukštį rūmą gubernatoriui. Tačiau svarstant šį projektą paaiškėjo, kad paliktas per siauras įvažiavimas iš Muitinės gatvės (negalės apsisukti karietos), kad I aukšto patalpos per didelės, o II per mažos ir t. t. Nutarta, jog gubernatūrai sklypas per mažas ir nepatogioje vietoje. Tuomet kilo idėja praplėsti pranciškonų sklypą nupirkus ir prijungus valdą, esančią Muitinės g. 2 / Aleksoto gatvėje. Tačiau šis sklypas su pastatais jau priklausė Kauno muitinei. Tad galų gale idėjos čia įkurdinti gubernatūrą atsisakyta. Vienuolyno pastatas nuo 1862 m. stovėjo apleistas. Apie 1870 m. pritaikant senus ir statant naujus pastatus miesto ligoninei, buvę pranciškonų vienuolyno komplekso statiniai įjungti į naujus korpusus, panaudojant geriau išlikusias sienas ir rūsius. 1870 m. pagal gubernijos architekto E. fon Mikvico projektą pradėta naujos ligoninės statyba, panaudojant ir senus pastatus. Ligoninės kompleksas užėmė visą senamiesčio kvar-

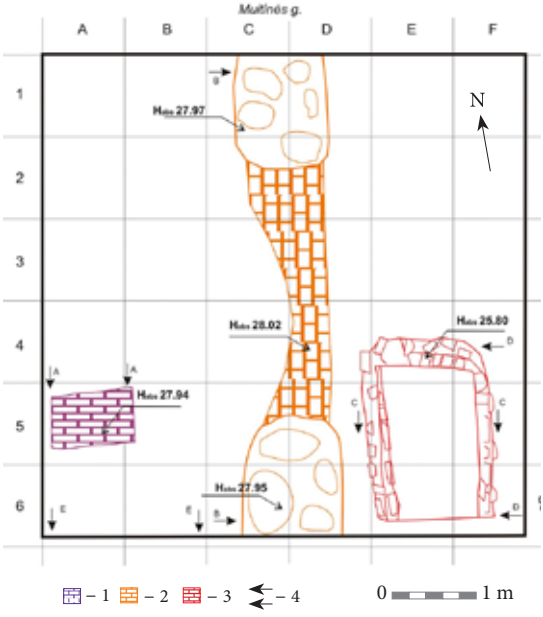

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – XX a. pradžios krosnies pagrindo fragmentas; 2 – XIX a. arkinis pamatas; 3 – XVI a. pradžios krosnies pagrindo fragmentas; 4 – fiksuoti pjūviai. T. Poškos brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – a fragment of the base of an early 20th-century stove; 2 – the 19th-century arched foundation; 3 – the fragment of the base of the early 16th-century stove; 4 – recorded cross-sections

2 pav. XIX a. arkinio pamato fragmentas. T. Poškos nuotr.

Fig. 2. A fragment of the 19th-century arched foundation

talą. Ligoninės teritorijos planą padiktavo likę senieji pastatai: buvo suformuoti 3 pusiau uždari kiemai.

Detalieji tyrimai vykdyti Muitinės g. 2 Š korpuse esančioje patalpoje, kur tirta 5,9x5,6 m dydžio perkasa, orientuota Š–P kryptimi. Po grindimis nukasinėtas pilkos žemės sluoksnis su XX a. statybinėmis griuvenomis – plytų nuolaužomis, cemento gabalais. 50–60 cm gylyje surasta mūro fragmentų. Patalpos PV kampe 40 cm gylyje (H_{abs} 27,94 m) atkastas 82x60x50 cm dydžio raudonų apdegusių plytų mūro fragmentas, orientuotas V–R kryptimi. Mūras dėtas iš 26x11,5–12x9 cm dydžio plytų ir įvairių dydžių pusplyčių, tarpusavyje rištų perdegusiu moliu. Dalis plytų su braukomis. Nustatyta, kad šioje vietoje fiksuotas krosnies pagrindas, datuojamas XIX a., apardytas XX a. vykdytų darbų metu (1 pav.).

Centrinėje patalpos dalyje, kv. 1–7C–D nukasinėjant viršutinį XX a. suformuotą sluoksnį, 40–50 cm gylyje atidengtas mūrinės sienos fragmentas, orientuotas Š–P kryptimi. Tolesnių tyrimų metu nustatyta, kad šioje vietoje surastas arkinis pamatas. Aptiktas mūras 5,7 m ilgio, arka paviršiuje 30–50 cm pločio, arkos atramos 90–95 cm pločio, 1,5 m storio. Jos įkastos iki 2,7–2,8 m nuo buvusių grindų lygio. Arka mūryta iš 25x12–13x5–7 cm dydžio raudonos spalvos plytų, tarpusavyje rištų kalkių skiediniu. Arkos atramos sumūrytos iš stambių lauko riedulių, rištų kalkių skiediniu su smulkiomis griuvenomis. Viršutinė arkos dalis apardyta greičiausiai XX a. vykdant pastato rekonstrukciją. Architektų tyrėjų duomenimis, rastas arkinis pamatas datuojamas XIX a. pabaiga (2 pav.).

Tęsiant tyrimus arkinio pamato aplinkoje, nuo 50–60 cm iki 2,8–3 m gylio kv. 1–3A–F ir iki 2–2,3 m kv. 4–6A–F kastas pilkos molingos žemės sluoksnis su smulkiomis griuvenomis, kuriame surasta XVI–XIX a. buitinės kerami-

kos, plokštinių ir puodyninių (didžioji dalis) koklių fragmentų, XIX a. stiklinių indų šukių, geležinių dirbinių, dvi XIX a. – XX a. pradžios (?) švininės prekybinės plombos, 5 sunykusios varinės monetos (neidentifikuotos). Pjūvyje po arkiniu pamatu fiksuoti dviejų akmeninių grindinių fragmentai. Viršutinis buvo 1 m gylyje nuo arkos paviršiaus (H_{abs} 27,10 m), antro grindinio fragmentas aptiktas 1,7 m gylyje nuo arkos paviršiaus (H_{abs} 26,32 m). Tarp grindinių fiksuotas pilkos molingos žemės sluoksnis, kuriame surasta smulkių XVII–XVIII a. keramikos fragmentų. Sluoksnis greičiausiai datuojamas XVIII a. II puse.

Tyrinėtos patalpos Š dalyje, kv. 1–3A–F po viršutiniu pilkos molingos žemės sluoksniu pasiektas įžemis – smėlis (H_{abs} 25,47 m). P pusėje, kv. 4–6A–F 2–2,3 m gylyje atidengtas rudos molingos žemės sluoksnis su smulkaus žvyro ir degėsių priemaišomis. Sluoksnyje surasta XV a. – XVI a. I puse datuotų buitinės keramikos šukių, dalis kurių puošta linijiniu ornamentu, taip pat aptikta juodos gludintos keramikos fragmentų. Surasta puodyninių koklių keturkampio ir keturlapio formų angomis fragmentų, metalinių radinių – varinių apkalėlių fragmentų, strėlės (?) antgalis, juostinis žiedas, neidentifikuota prekybinė plomba, smulkių plokštinių koklių fragmentų.

2,6–2,7 m gylyje patalpos PR pusėje, kv. 4–6E–F surastas plytų, rištų moliu, mūro fragmentas, orientuotas P–Š kryptimi (3 pav.). Fragmentas 2,6x2,2 m dydžio, jis orientuotas P–Š kryptimi, mūrytas iš 31x16x8–9 m dydžio plytų ir įvairaus dydžio pusplyčių. Plytos perdegusios, rišamoji medžiaga (molis) suskilinėjusi, dalis plytų su braukomis. Vidinėje konstrukcijos dalyje fiksuotas smulkių griuvenų sluoksnis – susmukusio skliauto liekanos. Pagrindo P dalis suardyta statant tiriamos patalpos P sienos pamatus, V dalis apardyta XIX a. įrenginėjant arkinį pamatą. Surastos konstrukcijos paviršiuje rasta viena XV a. pabaigos – XVI a. pradžios buitinės keramikos šukė. Nustatyta, kad tai krosnies (greičiausiai ūkinės paskirties) pagrindo fragmentas, datuojamas ne anksčiau kaip XVI a. I puse. Krosnies pagrindas sumūrytas ant nejudinto smėlio sluoksnio, kaip nustatyta tolesnių tyrimų eigoje, įrengimo metu perkasant XV a. pabaigos – XVI a. pradžios kultūrinio sluoksnio horizontą (3 pav.). Išlikusios dvi plytų ir apatinė akmenų eilės (bendras storis 60 cm).

2,7–2,8 m gylyje patalpos PV pusėje, kv. 4–6A–D po rudos žemės sluoksniu atidengtas juodos žemės su molio ir šlyno priemaišomis, degėsių tarpsluoksniu sluoksnis, kuriame fiksuota smulkių sudegusios medienos fragmentų. Sluoksnis storėjo Š–P kryptimi, nuo 30 cm kv. 3A–D iki 1 m patalpos P pusėje, kv. 6A–D. Nukasinėjant šį sluoksnį surasta XV a. buitinės keramikos šukių, puodyninių koklių ir jų fragmentų. Aptiktos monetos – dvi sulūžusios, neidentifikuotos, 7 Vytauto (1392–1430) sidabriniai denarai, viena – Dorpato (Tartu) vyskupijos vyskupo Bartolomėjaus Savijerve (1441–1459) sidabrinis šilingas. Sluoksnis datuotas XV a.

3 pav. XVI a. pradžios krosnies fragmentas. T. Poškos nuotr.
Fig. 3. A fragment of an early 16th-century stove

viduriu – II puse. Taip pat aptikta XV a. II puse datuojamos buitinės keramikos ir puodyninių koklių fragmentų.

Nukasinėjant apatinį sluoksnį, 2,8–3 m gylyje pasiekta patalpos pamatų apačia. Įrenginėjamos patalpos numatytas projektinis gylis 3,5 m, todėl kitame darbų etape po pamatais ruošti pravedimai pamatų tvirtinimui. Po ŠR sienomis kastų pavedimų vietose fiksuotas tik įžemis – smėlis. Po P sienos pamatų PR dalimi ir V sienos ŠV dalimi taip pat fiksuotas įžemis. Patalpos PV kampe, po V sienos dalimi, 1–3 metruose, P – A–D metruose fiksuotas XV a. II pusės kultūrinio sluoksnio horizontas (30–60 cm storio), kurį iškasant surasti keli XV a. keramikos ir puodyninių koklių fragmentai.

Muitinės St. 2

In 2019–2020, an excavation (a total of 33 m^2) was conducted in a ground floor room of the streetfront N building at Muitinės St. 2, Kaunas (Fig. 1). The investigation recorded a 3.7 m thick cultural layer with 5 distinguishable horizons. To a depth of 50 cm lay a horizon from the second half of the 20th century, from 50 cm to 2–2.3 m one from the 19th century, from 2.3 to 2.7 m one from the first half of the 16th century, and at a depth of 2.7–3.3 m one from the mid – second half of the 15th century. A 1–1.7 m thick, 18th-century horizon was recorded in the cross-section under a 19th-century arch.

Two archaeological structures were discovered during the excavation: a late 19th-century arched foundation (Fig. 2) and a fragment of the base of a stove, probably industrial, from the first half of the 16th century (Fig. 3). 15th–19th-century finds were also discovered.

Diana Tetereva, Olegas Fediajevas

Tyrimai Laisvės alėjoje ir jos prieigose

2019 m. atlikta Laisvės alėjos ir prie jos prieinančių E. Ožeškienės gatvės bei Savanorių prospekto rekonstrukcija. Statybos darbai vykdyti Kauno miesto istorinės dalies, vadinamos Naujamiesčiu (UK 22149), teritorijoje, taip pat Vilniaus gatvės dalyje, esančioje Kauno senamiesčio (UK 20171) teritorijoje. Iki šiol Kauno Naujamiestyje nenustatytas archeologinis vertingųjų savybių pobūdis. Archeologinių tyrimų poreikis atsirado 2018 m., kai Laisvės alėjoje rastas monetų lobis. Tais pačiais metais T. Poška atliko žvalgomuosius tyrimus ir žvalgymus Laisvės alėjos V dalyje (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 637).

Ši teritorija iki 1843 m. buvo bemaž tuščia. Tada suplanuotas Naujamiestis, turėjęs tapti naujuoju Kauno administraciniu centru. Bulvaro tipo Laisvės alėja (tuomet vadinta Nikolajaus prospektu) tapo kompozicine šios teritorijos ašimi. Miesto planavimo darbai oficialiai buvo pradėti 1848 m., 1851 m. pasodintos liepos, 1860 m. alėja baigta grįsti. 1892–1929 m. Laisvės alėjoje veikė arkliais traukiamas tramvajus, vadinamoji „konkė“. Pirmuoju užstatymo etapu, miestui plečiantis nuo senamiesčio, dominavo mediniai vieno aukšto gyvenamieji namai, vėliau pradėjo kilti ir mūriniai dviaukščiai, triaukščiai namai. Kiek ryškesnį urbanistinį pobūdį ši Kauno dalis įgavo tik paskutiniame XIX a. dešimtmetyje.

2019 m. minėtoje teritorijoje iki įžemio lygio ištirta 16 įvairaus dydžio perkasų ir 7 šurfai, iš viso 288,4 m^2 dydžio plotas (1 pav.). Žvalgomųjų tyrimų metu pastato Laisvės alėjos 101 prieigose, arčiausiai Šv. Gertrūdos bažnyčios